

1. Славянски етногенезис.
2. Образуване на славянските държави.
3. Обществения мисъл у славянските народи в средните векове и в ново време.
4. Революционното и национално-освободителното движение на славянските народи.
5. Великата октомврийска революция и славянските народи.
6. Обществено-културното развитие на славянските народи след Втората световна война.
7. Съвременни проблеми на славянската етнография.

СПИСАНИЕ „ВОПРОСЫ ЛИТЕРАТУРЫ“ КН. 1, 1961

Изтеклата IV годишнина на списание „Вопросы литературы“, орган на Съюза на писателите и Института за световна литература „А. М. Горки“ при Академията на науките на СССР, отбелязва нови сериозни успехи в усилията за разглеждане и изясняване на редица главни проблеми на марксистко-ленинската естетика, теория и история на литературата. За нашия читател списание „Вопросы литературы“ е като голям и светъл прозорец към света на литературната теория, като най-авторитетен орган на съветската литературоведска мисъл. Политическият и духовен подем на съветските народи след XX и XXI конгрес на КПСС се отразява върху патоса на списанието.

Първата книжка на „Вопросы литературы“ от 1961 г. се открива със статията на И. Виноградов „За бегущим днем“ — бележки за романа на В. Тендряков. Авторът се спира на противоречивите изказвания за романа, направени от редица съветски критици, отхвърля някои от тях и след подробен анализ изяснява някои особености на автора със склонността му към изобразяване на „интелектуален герой“, при което основното е „борбата на идеи, упорито търсене на жива, сложна и значителна мисъл“. И доколкото този „материал“ е нов за писателя, той „не съумява достатъчно свободно да се отнесе към него, ясно да отдели него от себе си...“ С това отчасти се обяснява и противоречивото възприемане на Андрей Бирюков, главен герой в „За бегущим днем“.

В статията „Поэты Антильских островов“ Е. Галперина проследява етапите на зараждане, развитие и съвременното състояние на поезията в Република Хаити, в Западна Индия (о-ви Ямайка, Тринидад и др.) и в Британска Гвиана. Стремж към национална и политическа свобода, интерес към минало и фолклор, гняв и презрение към колонизаторите —

тия черти характеризират поезията на Антилските острови.

Въпросите за чистотата, благозвучието и творческото използване на съвременния литературен език привличат вниманието и на писатели, и на критици, и на читатели. На тях се спира Е. Ханпир в късата си реплика „Поговорим о нашей речи“. В отношението ни към езика очевидно е необходима широта, трезво разбиране особеностите на художествената реч, тъй като всеки краен пуризм може да доведе до обедняване на словото. В подкрепа на тия мисли Е. Ханпир привежда убедителни примери от литературното творчество на М. Горки, С. Сергеев-Ценски, Вл. Маяковски, В. И. Ленин и др.

Рубриката „Теория литературы“ съдържа интересна полемична статия „В борьбе с ложными взглядами“ на И. Зинкус. Тя е насочена против някои съвременни опити да се ревизира Маркс, като се изтъкват „по новому“ отделни негови съчинения от периода 1843—44 г. С подобна задача се заема полският философ Л. Колажовски, според който „за Маркс въпросът за обективната действителност е лишен сякаш от всякакъв смисъл, тъй като действителността е построена от предмети, създадени от човека, съгласно неговите потребности...“ Всъщност това е опит да се примири атеизмът на зрелия Маркс със субективизма на свети Августин и Тома Аквински.

Във втората част на статията И. Зинкус се спира на проблема за големата познавателна и преобразуваща роля на истинското изкуство в периода на разгърнатото строителство на социализма и комунизма. Някои съветски автори като Н. Пруцкова, Г. Недошивин и други обаче свеждат познанието само до интелектуалното начало. „Ако това би било така — подчертава И. Зинкус, — в рамките на познанието не би се вместило не само изку-

ството, но и началната степен на всяко познание изобщо — човешките усещания. Художественото познание, разбира се, не може да се откъждества нито с интелектуалното начало, нито с научното познание.“

В рубриката „История литературы“ четем научно съобщение на В. Виноградов — „Неизвестни очерк-фелетон Ф. М. Достоевского“. Това е нова страница от литературните взаимоотношения на Достоевски със съвременниците. Очеркът излиза без подпис в сп. „Гражданин“, № 2 от 1874 г. и е насочен против популярния тогава автор на очерки, фелетони, стихотворения и пародии В. П. Буренин.

С особено повишен интерес читателят се запознава с материалите от дискусията за епохалния роман в стихове „Евгени Онегин“. Начело е публикувана статията на Г. Макогоненко — „Спорные вопросы есть! Их надо обсуждать“. Статията е отговор на „Лишние слова о „лишних людях“ от Б. Бурсов („Вопросы литературы“, № 4, 1960 г.). Авторът се опира широко на Белински и Херцен, за да обоснове своята теза за Онегин като „дълбоко национален тип“, истински представител на следдекабристката епоха, чиято обществена позиция и способност да защити правата си на свободна личност и гражданин става възможно единствено в сферата на частния, интимен живот. Трябва да се изхвърли като напълно негодна схемата: Онегин не е декабрист, значи е „излишен човек“. „В трагичните обстоятелства на разгрома на първата революционна проява и началната криза на дворянската революционност Пушкин създава обаятелния образ на човек с дълбок ум, голяма душа, високи изисквания към живота. Дворянин и богат човек, той с презрение се отнася към законите и морала на този свят, с който е бил така тясно свързан“ — заключава Г. Макогоненко.

Г. Макогоненко предлага и ново тълкуване на образа на Татьяна, като се основава отново на Белински, както и на съветските пушкинисти Г. Гуковски, С. Бонди и някои други. Тук особена цена добива писмото на Онегин до Татьяна — документ на „новото, дълбоко човешко разбиране на любовта“. В Татьяна сега Онегин вижда „не княгинята, не жената на генерала, той вижда, човека, духовно близък и необходим.“

Доколко спорът за историческата конкретност и съдържателност на образите на Онегин и Татьяна намира активен отглас

сред съветските литературоведа, говори стенографският протокол на обсъждането на статията на Б. Бурсов и Г. Макогоненко, проведено в Института за световна литература в Москва. Изказванията на Д. Благой, Ю. Оксман, У. Фохт, Н. Степанов, Я. Елсберг, М. Поляков, Б. Бялик и А. Слонимски, макар да утвърждават едно или друго гледище, по същество бият в една цел: „Евгени Онегин“ трябва да получи цялостна съвременна естетическа преценка; проблемът за генезиса на „излишните хора“ е важен естетически проблем, който има най-широко значение и неговото правилно разбиране в съвременното литературознание открива верния път за решаване и на други въпроси на литературното развитие през XIX век.

А. Штейн прави обстоен преглед на „своеобразието на испанската класическа драма“. След статията на Б. Кржевски, А. В. Луначарски и К. Державин, настоящата статия на А. Штейн е нов принос на съветската испанистика в проучването на класическата испанска литература.

А какво да кажем за интересната рубрика „Литературная учеба“, представена с изказванията на трима толкова своеобразни писатели социалистически реалисти като К. Паустовски („Призвание и труд“), Сергей Михалков („Найти свой жанр“) и Йонахенес Р. Бехер („О поэтическом мастерстве“)? Всеки от тия автори се е ръководил от мисълта, че няма значителен майстор на художественото слово, чиято биография да не е с нещо поучителна, чийто опит, споделен с по-младите, да не принася полза. Тук канони няма. „Защото литературата не е занаят, на който можеш да се обучиш... Литературата е призвание. И писател може да стане само оня, който по самата си натура е призван да й служи“. Тия думи на Паустовски плочат като бич по хилията гръб на посредствеността в литературата!...

В рубриката „Обзоры и рецензии“ са поместени рецензиите на И. Мотияшов за книгата „Воспитание поколений. О советской литературе для детей“ от Ал. Ивич (1960 г.), на З. Кедрина за „Мысли разных лет“, изследвания от Мухтар Ауезов върху проблема за народността, реализма, културното наследство, литературните връзки и социалистическия реализъм в литературите на братските народи, на З. Паперный за новия чеховски сборник, том 68 — „Литературное наследие“, и др.

Хр. Д.